

به نام خدا

**سیر تحولات اقلیمی و ژئومورفولوژی
ماهیدشت در کواترنری**

www.ketab.ir

مؤلف:

دکتر طیبه کیانی

دبیر جغرافیا

تابستان ۱۴۰۰

سرشناسه	: کیانی، طیبه، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: سیر تحولات اقلیمی و ژئومورفولوژی ماهیدشت در کواترنری / مولف طیبه کیانی.
مشخصات نشر	: گرگان: ویراست، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۳ص: مصور(رنگی)، نقشه(رنگی)، نمودار(رنگی).
شابک	: 978-622-5675-83-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه:ص. ۱۱۹-۱۲۳ص.
موضوع	: زمین‌ریخت‌شناسی اقلیمی — ایران — ماهیدشت Climatic geomorphology -- Iran -- Mahidasht
موضوع	: ماهیدشت (Mahidasht (Iran
رده بندی کنگره	: ۴۳۸GB
رده بندی دیویی	: ۴۰۹۵۵۴۴/۵۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۴۱۲۵۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

سیر تحولات اقلیمی و ژئومورفولوژی ماهیدشت در کواترنری

مؤلف	: دکتر طیبه کیانی
ناشر	: ویراست
طراح جلد	: محمدحسین اکبری
قطع	: وزیری
مشخصات ظاهری	: ۱۲۳ صفحه
چاپ و صحافی	: بهمن
نوبت چاپ	: اول، ۱۴۰۱
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۷۵-۸۳-۴
شمارگان	: ۲۰۰ جلد
قیمت	: ۷۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤلف محفوظ است.
و هرگونه سوءاستفاده و کپی‌برداری پیگرد قانونی دارد.

ویراست

www.virastpub.com virastpub@gmail.com

۰۹۱۹۹۵۴۱۳۸۰ ۰۱۷-۳۲۳۵۷۵۵۵

virastpub

۳۲۳۵۸۵۵۵

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
پیشگفتار.....	۸
فصل اول: تغییرات اقلیمی و تحولات ژئومورفولوژیکی.....	۹
تغییرات اقلیمی و اهمیت آن.....	۱۰
علل تغییرات و نوسانات اقلیمی :.....	۱۱
تغییرات منظم ادواری و تأثیرات محیطی آن.....	۱۶
تغییر خطوط ساحلی دریا های آزاد.....	۲۰
نوسان خطوط ساحلی دریاچه های درون قاره ای.....	۲۰
زبانه های یخی و تغییر ارتفاعی آن در دوره های سرد و گرم عهد چهارم.....	۲۱
تغییرات رطوبتی دوره های پلوسن و نقش آن در تغییرات برداری سیالات (تشکیل دریاچه ها، گسترش حوضه های آبریز، اسارت های رودخانه ای، پارگی و سریز های دریاچه ای).....	۲۳
ایران و تغییرات اقلیمی.....	۲۶
چاله های برودتی، حرارتی و رطوبتی در ایران.....	۳۰
قلمرو حوضه های رطوبتی در ایران و ویژگی های شکل زایی آن.....	۳۴
فرایند یخچالی.....	۳۶
فرایند فیزیکی.....	۳۶
فرایند شیمیایی.....	۳۶
فرایند های دامنه ای.....	۳۶
فرایند های ساحلی.....	۳۷
فرایند باد.....	۳۷
تغییرات اقلیمی و تأثیر آن بر سطوح اساس محلی.....	۳۷
تغییرات کاتاستروف اقلیمی و تأثیر آن بر جریان های برداری و آبگیرها و سطوح اساس محلی.....	۳۸
ناهمواری های آشفته و رابطه آن با پارگی سطوح اساس محلی.....	۴۱

دوره های پلوویال و تاثیر آن بر سیستم های طبیعی و هردینگ.....	۴۳
فصل دوم: موقعیت جغرافیایی و ویژگی های طبیعی منطقه ماهیدشت	۵۳
موقعیت منطقه مورد مطالعاتی.....	۵۴
موقعیت سیاره ای.....	۵۴
موقعیت ریاضی.....	۵۴
موقعیت زمین شناسی.....	۵۵
موقعیت هیدرولوژیکی.....	۵۷
موقعیت اداری و سیاسی.....	۵۸
پایگاه اطلاعات جغرافیایی منطقه.....	۵۹
فصل سوم: بازسازی شرایط اقلیمی (رطوبتی) در فاز اکثر رطوبتی در ماهیدشت	۶۱
دما و تحلیل منطقه ای آن در ماهیدشت.....	۶۲
شرایط دمای فعلی منطقه.....	۶۲
مطالعه میانگین سالانه دما.....	۶۴
شرایط دمایی منطقه در گذشته.....	۶۴
تحلیل رطوبتی منطقه.....	۶۶
شرایط رطوبتی حال حاضر منطقه.....	۶۶
محاسبه رطوبت محیطی در گذشته.....	۶۷
مقایسه شرایط دمایی حال و گذشته (آنومالی حرارتی).....	۶۸
تحلیل مساحت تغذیه کننده ماهیدشت.....	۶۹
وضعیت توپوگرافی حوضه های آبریز منتهی به چاله ماهیدشت.....	۷۱
تحلیل بردارهای آبی در ماهیدشت.....	۷۳
آبراهه نقطه ای همگرا.....	۷۵
آبراهه های منفرد دو شاخه.....	۷۵
آبراهه موازی.....	۷۶

بازسازی دریاچه ماهیدشت وحد داغ آبه های آن (عمق و حجم ذخیره آبی دریاچه ماهیدشت)	۷۷
تبخیر و تعرق پتانسیل	۷۸
شاخص های سطوح دریاچه ای	۸۰
نقاط ارتفاعی منفرد	۸۱
تپه شاهد	۸۲
تحلیل رسوب و ویژگی های رسوب شناسی ماهیدشت	۸۳
رسوبات قبل از کواترنر	۸۳
دوران کواترنر	۸۵
گرانولومتری، کلسیمتری، مورفوسکوپی رسوبی	۸۸
شاخص گرانولومتری (دانه سنجی رسوبات)	۸۸
شاخص مورفوسکوپی	۸۹
عملیات کلسیمتری Calcimetric (اندازه گیری مقدار آهک در رسوبات)	۹۱
تحلیل شاخص های تراکس، هازن، کودفی، کلا سمان و غیره	۹۲
تحلیل مرفومتريک ماهیدشت ودلائل مرفیک بسته بودن دشت ماهیدشت	۹۲
تحلیل مورفومتريک ماهیدشت	۹۲
خصوصیات مرفومتريک حوضه	۹۳
مساحت حوضه	۹۳
محیط حوضه	۹۳
طول حوضه	۹۳
شکل حوضه	۹۳
ضریب شکل	۹۴
ضریب فشردگی	۹۴
مستطیل معادل	۹۴
دلائل مرفیک بسته بودن دشت ماهیدشت در کواترنر	۹۵

مقدمه

سطح زمین پویا و پر تحرک است و اشکال زمین در طول زمان تغییر می کند. این تکامل و تغییر از راهها و با نسبتها در طول دوره های مختلف صورت می پذیرد. تبیین کامل شکل زمین متضمن توصیف ویژگیها و فهم فرایندهای مرتبط با تشکیل آن و نیز توسعه اش در طول زمان می باشد. بین الگوهای تعادلی اشکال زمین و فرایندهای حاصل از آنها و تکامل تاریخی آنها توازنی برقرار شده که بسیاری از اشکال زمین را طی فرایندهای مختلف در رژیم های متفاوت شامل می شود. واقعیت اینست که برای فهم دقیق شکل های جدید زمین، شناخت تکامل تاریخی آنها ضروری است. آب و هوای گذشته نقش بسیار بزرگی در تاریخ مورفولوژی اشکال کنونی زمین به عهده دارند. که آب و هوای دوران چهارم (کواترنر) به نوبه خود در خور یک بررسی ویژه است، زیرا این عصر به علت داشتن مشخصات تازه و مهمش در شکل بندی کنونی زمین قابل توجه می باشد.

علاوه بر این تغییرات آب و هوایی نیز در این عصر بسیار سریع صورت گرفته است. شکل نهایی سطوح ظاهری زمین در این دوره چه به صورت مواریت فرمیک و چه به شکل سطوحی که روند های جاری حال حاضر مسئولیت برداشته آنها را بر عهده می گیرند، حاصلی از روندهای موثر مورفودینامیزم خارجی تاریخ تکوین زمین و مورفودینامیک حال حاضر و نزدیک به آن است. در واقع کواترنر وارث همه تحولات و شرایطی است که در طول تاریخ زمین بر آن گذشته است. این تحولات در قالب پدیده هایی ظاهر شده است که طبیعت امروز نیز ماهیت اصلی آن را در خود حفظ کرده و تکامل آنها را دنبال می کند.

از آنجا که تحولات ژئومورفولوژیکی حوضه ماهیدشت تحت تأثیر فرایند های بیرونی یعنی نوسانات اقلیمی دوران چهارم واقع شده است، در نتیجه این حوضه در حال حاضر برایندی از عملکرد این فرایندها به اضافه عوامل دیگری مانند جنس زمین، نحوه بهره برداری انسان و اعمال سیستم های مدیریتی و برنامه ریزی می باشد.

از شواهد عمده مورفولوژیکی تحولات اقلیمی کواترنر در ایران آثار یخچالهای کوهستانی، دریاچه های پلوویال و پادگانه های رود خانه ای است که در منطقه مورد مطالعه دریاچه های پلوویال به عنوان یکی از شواهد عمده مورفولوژیکی تحولات اقلیمی کواترنر مورد بررسی قرار گرفته تا با استناد به آن، نوسانات اقلیمی گذشته و سیر تاریخی تحولات ژئومورفولوژی در منطقه باز سازی گردد. در هر صورت علت توجه به تغییرات و نوسانات اقلیمی دوران چهارم در حوضه ماهیدشت به دو دلیل می باشد، اول به خاطر اثری که این نوسانات و تغییرات در میزان ورودی و انرژی حوضه داشته اند و دوم به خاطر اثرات ژئومورفیک و شکل زایی که در حوضه ماهیدشت به وجود آورده اند.